

Gulsora BO'RIYEVA,
Toshkent Iqtisodiyot va pedagogika instituti o'qituvchisi
E-mail: Farhod@gmail.com

O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti dotsenti, p.f.b.f.d.(PhD), dotsent F.Yakubov taqrizi asosida

BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA O'QITUVCHILARINING TA'LIM SOHASIGA NOVATSIYA VA INNOVATSIYALARNI KIRITISH MUAMMOLARI

Аннотация

Ushbu maqolada jismoniy tarbiya ta'lim tizimi uchun zarur bo'lgan, novatsiya (yangilik) va inovatsiya (yangilik kiritish) tushunchalari keng qamrovli yoritib berilgan. Jismoniy tarbiya ta'lim tizimidagi innovatsion texnologiyalarning assosiy negizi o'qituvchi va o'quvchilarning belgilangan maqsaddan kafolatlangan natijaga hamkorlikda erishishlari uchun oldindan ta'lim jarayonini loyihalash lozimligi haqida ma'lumotlar berib o'tilgan.

Kalit so'zlar: inovatsiya, novatsiya, pedagogik inovatsiyalar, jismoniy tarbiya pedagogikasi, texnologiya, innovatsion faoliyat.

ПРОБЛЕМЫ ВНЕДРЕНИЯ НОВАЦИИ И ИННОВАЦИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНУЮ СФЕРУ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Аннотация

В данной статье комплексно раскрыты понятия новация (новизна) и инновация (инновация), необходимые для системы физического воспитания, дана информация о необходимости заранее спроектировать учебный процесс так, чтобы они могли добиться гарантированного результата в сотрудничестве.

Ключевые слова: инновация, новация, педагогические инновации, педагогика физического воспитания, технологии, инновационная деятельность.

THE PROBLEMS OF INTRODUCING INNOVATIONS AND INNOVATIONS INTO THE EDUCATIONAL SPHERE OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS

Annotation

In this article, the concepts of novation (newness) and innovation (innovation), which are necessary for the physical education education system, are comprehensively covered. Information was given about the need to design the educational process in advance so that they can achieve a guaranteed result in cooperation.

Key words: innovation, novation, pedagogical innovations, physical education pedagogy, technology, innovative activity.

Bugungi kunda mamlakatimizni dunyo sahnasiga olib chiqishda jismoniy tarbiya va sportning ahamiyati kattadir. Ayniqsa sportda erishayotgan natijalarimiz xalqimizning buyuk o'tmishini, madaniyatini dunyoga tanitmoqda. Bu bizga rivojlangan mamlakatlar tomonidan tan olinish imkoniyati beradi. Qolaversa, xalqimizning g'ururi yuksaladi. G'ururli, mag'rur, irodali insonni hech kim, hech qanday oqim yoki kuch zabt eta olmaydi.

Qachonki inson o'zini biror ishni, ya'ni mayl va istaklarini, maqsad qilgan ishni amalga oshirishga yo'naltira olsagina o'z ustidan g'alaba qozonishi mumkin. "O'z ustidan g'alaba qozonish deganda, men o'zini o'zi tarbiyalash, o'zini intizomga o'rgatish, ayrim kamchilik va nuqsonlardan xalos bo'lish, sinovlarni yengib o'tishni nazarda tutaman". Insonning o'z mustaqil fikriga ega bo'lishi, maqsad qilgan ishni amalga oshira bilishi matonatli ekanligidan dalolat beradi. Matonatli inson doimo o'z millatining birligi va erkinligi uchun barcha ishlarni qilishga qodirdir. Chunki o'ziga ishongan inson kimdandir madad yoki himoya kutib yashamaydi. U barcha maqsadlarini o'z kuchi orqali amalga oshirib, boshqa insonlar oldida ahamiyatini, qadrini namoyish etadi. Natijada insonda faxr, iftixor va g'urur tuyg'ulari shakllanadi. O'z navbatida, bu tuyg'ularning bir millat yoki bir mamlakatda yashayotgan millatlarda aks etishi shu mamlakat xalqining qudratini ko'rsatadi. Bu borada jismoniy tarbiya va sportning o'rnini va roli ulkan bo'lib, davlatimiz tomonidan joylarda olib borilayotgan sportni rivojlantirishga doir islohotlar sportni yanada rivojlanishiga olib kelmoqda. Avvalo, bu islohotlarni amalga oshirishda xalqimizning

ruhiyatiga monand olib borilishi nihoyatda muhim o'rin tutadi. Chunki joylarda xalqimizning yangi sport turiga munosabati, uni qabul qilishi aynan shu sport turining rivojlanishini belgilab beradi.

Ana shu ezu maksadlarni amalga oshirish mamlakatimiz mustakil tarakkiyot yo'lidagi davlat siyosatining eng ustuvor yo'nalishlaridan etib belgilandi. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi asosida yosh avlodni yuksak intellektual salohiyatli, zamonaviy bilim va tafakkurga ega, ayni paytda sog'lom turmush tarziga rioya qiladigan, jismonan sog'lom, ruhan tetik insonlar qilib voyaga yetkazishning samarali tizimi hayotga izchil tatbiq etilmoqda. Bu jarayonda o'g'il-qizlarimizni jismonan sog'lom, kuchli iroda va yuksak intellektual salohiyatga ega insonlar qilib tarbiyalashning bosh omili, o'zbek sportining kelajagi, xalqaro maydondagi obro'-e'tiborini yuksaltirishning asosi bo'lgan bolalar sportini rivojlantirish umummilliy harakatga aylandi.

Albatta, bozor munosabatlarga iqtisodiy omillarning tanho o'zi bilan o'tib bo'lmaydi. Bu sohada ma'naviyatning ahamiyati behad katta. Odamlarda imon, vijdon, halollik, bironing haqini yeyishdan qo'rqish, odamgarchilik, mehr-muruvvat, diyonat singari sharqona ma'naviy-axloqiy qadriyatlar, xislat va fazilatlarini shakllantirmasdan, mustahkamlamasdan turib, bozor munosabatlarga muvaffaqiyatli ravishda o'tib bo'lmaydi.

Jamiyatda yangi iqtisodiy qadriyatlar tizimini shakllantirishda kishilarning ruhiyatini o'zgartirish, ularda islohotlarning talabiga mos keladigan yangi tafakkur tarzini shakllantirish nihoyatda muhim. Agar kishilarning ongida

mamlakatimizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning muvaffaqiyatlariga ishonch ruhi paydo bo'lmagan ekan, unda yangicha iqtisodiy tafakkurni shakllantirishning iloji yo'q.

Bu borada Vataniga sodiq, milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalangan, yetuk tafaakkurga ega bo'lgan ilmiy-pedagogik kadrlarni tayyorlash barcha davrlarda davlat va jamiyat taraqqiyotini belgilovchi omillardan biri bo'lib kelgan. Zero, insonni shaxs sifatida shakllanib borishida ta'lim-tarbiya hamda ilmiy-tadqiqotlar asosida shakllanadigan ko'nikmalarning o'rnini va ahamiyati beqiyosdir. O'zbekistonda ushbu tizim doirasida bugungi kunga qadar bir qancha islohotlar amalga oshirildi. Xususan, kadrlar tayyorlash qonuni va milliy dasturining qabul qilinishi sohaning rivojlanishida muhim qadamlardan biri bo'lib kelmoqda.

Zamonaviy jamiyatda ta'lim tizimini rivojlantirishning strategik yo'nalishi – bu insonlarning turli sohalarida maqsadli mustaqil faoliyati asosida uning intellektual va axloqiy rivojlanishidir. Bugungi kunda innovatsion texnologiyalar inson faoliyatining ajralmas qismiga aylanganligi hammamizga ma'lumdur. Innovatsion texnologiyalar natijalarni yaxshilashga yordam beradi, sport bilan shug'ullanish uchun qulaylik yaratadi, shuningdek jismoniy mashqlar samaradorligini oshiradi. Hozirgi kunda keskin raqobat sharoitida innovatsion texnologiyalar va ilm-fanni yanada rivojlantirish iqtidorli yoshlarni ilmiy faoliyatga keng jalb etish, o'z ijodiy va intellektual salohiyatini ro'yobga chiqarishlari uchun ularga zarur shart- sharoitlar yaratish muhimdir.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi. Boshqa ta'lim sohalaridagi kabi jismoniy tarbiya ta'lim tizimida ham “inovatsiya”, “inovatsiya” hamda ularning mohiyatini ifodalovchi faoliyat to'g'risida so'z yuritiladi. V.I.Zagvyazinskiyning e'tirofi etishicha novatsiya tushunchasi nafaqat muayyan g'oyani, balki hali amaliyotda foydalanilmagan yondashuv, metod hamda texnologiyalarni ham ifodalaydi. Ammo bunda jarayon elementlari yaxlit yoki alohida olingan elementlardan iborat bo'lib, o'zgarib turuvchi sharoit va vaziyatda ta'lim-tarbiya vazifalarini samarali hal etish g'oyalarni o'zida aks ettiradi. Innovatsiya - maqsadga yo'naltirilgan o'zgarishlar bo'lib, ma'lum bir ijtimoiy birlikka, muassasa, uyushma, jamoa va guruhlarga yangi va barqaror bo'lgan elementlarni umumiy holda xalqning ma'naviymadaniy munosabatlarini va mamlakatning ijtimoiy iqtisodiy rivojlanishi bilan uzviy bog'liq bo'lgan yangiliklarni kiritishdir. Ta'lim innovatsiyalari ta'lim sohasi yoki o'quv jarayonida mavjud muammoni yangicha yondashuv asosida yechish maqsadida qo'llanilib avvalgidan ancha samarali natijani kafolatlay oladigan shakl, metod va texnologiyalar. Barcha amaliyotdagi o'qituvchilar bilganidek o'qituvchining eng asosiy vazifasi o'quvchiga vaqtida kerakli motivatsiya bera olishidir.

Ta'lim tizimida yoki o'quv faoliyatida innovatsiyalarni qo'llashda sarflangan mablag' va kuchdan imkon qadar eng yuqori natijalarni olish maqsadi ko'zlanadi. Innovatsiyon har qanday yangilikdan farqi shundaki, u boshqarish va nazorat qilishga imkon beradigan o'zgaruvchan mehanizmga ega bo'lishi zarur.

I.P.Podlasiyning fikriga ko'ra, jismoniy tarbiya ta'lim tizimidagi innovatsiyalar quyidagi o'zgarishlarga olib keladi:

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojatnomasi-T. “O'zbekiston” NMIU, 2018. B 19-20.
2. Насреддинов Ф., Шатерников Э., Казакова Р. Игры – дело серьезное/Народное слово, 29.03.1994.
3. Матвеев Л.П. Теория и методика физической культуры /Учебник для вузов ч.1.-Москва: 2004.-С.-177.
4. Керимов Ф.А. Спорт сохасида илмий тадқиқотлар.//Дарслик.Т:Zar qalam, 2004.-344 б.
5. Salomov R.S. Jismoniy tarbiya nazariyasi va uslubiyati.Darslik.T:ITA-PRESS, 2015.-296 b.
6. Виленский М.Я., Горшков А.Г. Физическая культура: учебник. - Москва: КНОРУС., 2020, - 214 с.
7. Гонашвили А.С., Васильев И.А., Шопулатов А.Н., Тевари С., Иван Е. Спортда халоллик ва ахлокийликни таъминлаш масалалари.//Фан-спортга. 2021.№ 1. Б.3-5.

- Pedagogik tizimning o'zgarishiga;
- O'quv jarayonining o'zgarishiga;
- Pedagogik nazariyaning o'zgarishiga;
- O'qituvchi faoliyatining o'zgarishiga;
- Talaba faoliyatining yangilanishiga;
- Pedagogik texnologiyaning o'zgarishiga;
- Ta'lim mazmunining yangilanishiga;
- O'qitish shakl, metod va vositalarning o'zgarishiga;
- Ta'lim tizimi boshqaruvining o'zgarishi;
- Ta'lim maqsadi va natijalarning o'zgarishi.

V.A.Slastenin innovatsiyani yangilik yaratish, keng yoyish va foydalanishga qaratilgan maqsadga muvofiq, yo'naltirilgan jarayonlar majmui deb biladi. Muallifning fikriga ko'ra har qanday innovatsiya yangi vosita yordamida ijtimoiy subyektlarning ehtiyojini qondirish va intilishlarini rag'batlantirish maqsadni ko'zlaydi. Yuqorida keltirilgan fikrlarni hammasi jismoniy tarbiya ta'lim tizimiga inavatsion va novatsion tushunchalar qanchalik muhim ekanligi ko'rsatib o'tilgan.

Natijalar va muhokamalar. Bugungi kunda pedagoglarning inavatsion faoliyat ko'nikma, malakalariga ega bo'lishlari muhim ahamiyatga ega. Pedagoglar tomonidan inavatsion faoliyat ko'nikma va malakalarini o'zlashtira olishlarida ularning innovatsion yondashuvga ega bo'lishlari talab etiladi. Har bir jismoniy tarbiya o'qituvchisi dars mashg'ulotlari jarayonida kreativlik yondashuvi asosida o'quvchilarida darsga qiziqtirish yo'llarini topa olishi lozim. Bu borada, mashhur ruhshunos olim Deyl Karnegi “Insonni biror ishni bajarishga undash va qiziqtirishning yagona usuli mavjud. U ham bo'lsa, o'sha inson qalbida ishni bajarishga chinakam ishtiyoq uyg'otishdir. Majburlov va qiynoqlar ish bermaydi”. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning “Bugun biz davlat va jamiyat hayotining barcha sohalarida tubdan yangilanishga qaratilgan innovatsion rivojlanish yo'liga o'tmoqdamiz”. Bu bejiz emas albatta. Chunki zamon shiddat bilan rivojlanib borayotgan hozirgi davrda kim yutadi. Yangi fikr, yangi g'oya, innovatsiyasiga tayangan davlat yutadi. Innovatsiya-bu kelajakdir” – degan fikrlari ham muhim ahamiyat kasb etadi. Zero, bugungi ta'lim sohasini innovatsiyasiz tasavvur qilish qiyin albatta.

O'z navbatida, jismoniy tarbiya o'qituvchilarini davr harakteridan kelib chiqib, ularni innovatsion faoliyatga tayyorlashda yangi pedagogik texnologiyalarni yaratish zaruratining oshib borishi va ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchilar faoliyatini boshqarish eng avvalo, jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining bevosita barkamol shaxs tarbiyasiga yo'naltirilishi bilan uzviy bog'liq ekanligini unutmazlik zarur.

Xulosa. Yuqoridagilardan kelib chiqib quyidagicha xulosaga kelishimiz mumkin Pedagogik innovatsiyalar barcha ta'lim sohalarida, shuningdek jismoniy tarbiya ta'lim sohasida yangiliklarning izchil olib kirilishini tavsiflaydi. Pedagogik innovatsiyalarning didaktik imkoniyatlariga ko'ra ta'lim tizimi va jarayoni rivojlanib boradi. O'qituvchining innovatsion faoliyati pedagogik jamoani harakatga keltiruvchi, olg'a undovchi, bunyodkorlikka rag'batlantiruvchi kuch sifatida namoyon bo'lib, ta'lim jarayonining sifatini kafolatlaydi. Jismoniy tarbiya tizimiga kiritilgan novatsiya kelajakda o'sib kelayotgan yosh avlodni hayotida izchil o'rin tutishi aniq.